

Мальченко М.С.,

викладач кафедри германської філології та зарубіжної літератури,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0288-8328>

Борова Л.О.,

викладач кафедри германської філології та зарубіжної літератури,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0116-8211>

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО- ДІЯЛЬНІСНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО ПІДХОДІВ

Актуальність дослідження. У зв'язку з останніми подіями, збройною агресією РФ та оголошенням в Україні воєнного стану стало серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу. Поглиблення та розширення міжкультурного діалогу, який розгортається сьогодні в сучасному світі обумовлює необхідність формування міжкультурної комунікації студентів на заняттях з іноземної мови у вищих освітніх закладах.

Формування міжкультурної компетенції варто пов'язувати з розвитком особистості майбутніх фахівців, їх готовності приймати участь в діалозі культур на основі дотримання наступних принципів: кооперації, взаємоповаги, терплячості до різниці в культурних традиціях та подоланню бар'єрів в культурному аспекті. В психології визначено, що діалогічність особистості робить її спроможною приймати участь у діалозі культур. В контексті діалогу культур майбутні фахівці спираються на пізнавальні засоби своєї культури, що допомагає усвідомити засоби чужої культури, набути нові знання про власну культуру, створені на пізнанні чужої культури.

У сучасному світі мовні структури є основою соціокультурного розвитку, тобто вміння розуміти значення слів, словосполучень і граматичних правил анедостатньо для того, щоб активно використовувати мову, як засіб спілкування [4, с. 27]. Тому, у контексті нашого дослідження, вважаємо за необхідне активізувати увагу на розвиток професійного світу людини, що реалізується через поглиблене пізнання ментальної культури іншими засобами міжкультурної взаємодії.

В сучасному світі саме мова виступає засобом спілкування. У процесі спілкуванні виявляються всі функції мови, але ключовою функцією є комунікативна, тобто використання мови для передачі певної інформації.

Аналізуючи наукові джерела, вважаємо за необхідне проаналізувати такі терміни, як «комунікація» та «міжкультурна комунікація». Так, комунікація розглядається як передача або обмін інформацією [3], в свою чергу, міжкультурна комунікація – це зв'язок, спілкування між представниками різних культур, що передбачає як безпосередні контакти між людьми

та їхніми різними культурами. Для формування міжкультурного спілкування особливе значення відіграє вміння спілкуватися, на розвиток якого має бути спрямований навчальна діяльність.

Розвиток у майбутніх спеціалістів нахилу до міжнародного полілогу передбачає особливу організацію об'єктів освітнього простору.

Для формування міжкультурної комунікації, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на особистісно-діяльнісному та культурному підході у процесі вивчення іноземної мови майбутніми фахівцями.

Так, при вивченні іноземної мови як засобу формування нової діяльності у свідомості студента виникає її алгоритм, здійснюється зворотний зв'язок на основі здійснення рефлексії, відбувається саморегулювання діяльності, вноситься значний внесок у розуміння майбутнім фахівцем сутності та соціальної значущості діяльності, що вивчається, у формування вміння приймати й аргументувати рішення, а також формується вміння використовувати іноземну мову у процесі спілкування [1; 2].

Виходячи з положення про те, що процес вивчення іноземної мови може бути засобом навчання майбутньої діяльності, можна виділити пріоритетні такі методи активного навчання, як: рольові ігри, ділові ігри та проблемні ситуації. Такі методи навчання найбільш допомагають сформувати здатність до міжкультурної комунікації, оскільки вони викликають у студентів бажання самостійно вирішувати проблемні питання професійного характеру і на основі детального а комплексного аналізу наявних факторів і подій виробити оптимальні рішення щодо певної проблеми.

Крім того, методи активного навчання не тільки полегшують і поглиблюють процеси пізнання майбутньої дійсності, а й формують основу емоційного ставлення до навколишнього світу, розвивають системи активностей і мотивів, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю.

Методи активних занять поділяються на дві групи: імітаційні та неімітаційні. Неімітаційні методи – це бесіди, проблемні лекції, екскурсії, а імітаційні включають в себе такі види: неігрові (аналіз конкретних ситуацій) та ігрові: рольова та ділова гра, тренінг.

Необхідно також практикувати різні форми індивідуальної роботи студента (самостійні навчальні проекти, творчі завдання) [2, с. 119].

На наш погляд, у процесі вивчення іноземної мови, перш за все, потрібно використовувати метод аналізу проблемних ситуацій, оскільки даний метод передбачає розгляд та обговорення професійних ситуацій, які виникають між людьми різних культур. Аналіз і обґрунтування причин конфліктів базується на відмінностях у нормах професійної поведінки та культурно-специфічних способах мовного оформлення, адекватного змісту професійних ситуацій. У зв'язку з цим, метод аналізу проблемних ситуацій є результативним для формування міжкультурної комунікації.

Аналіз проблемних ситуацій передбачає вивчення мови і поведінки учасників реальних професійних ситуацій. Пояснюється значення професійних дій, висловлюється думка щодо мотивів, причин і сенсу вчинків учасників, розвивається емпатія.

Для оволодіння мовними навичками на професійному рівні необхідна міждисциплінарна інтеграція професійно релевантного матеріалу навчання іноземної мови. Важливо інтегрувати різноманітні види мовної та навчальної діяльності, а також можливості практичного розвитку мови (відеоспілкування, Інтернет-спілкування тощо). Щоб підготуватися до міжкультурної взаємодії, потрібен культурологічний підхід. Культурологічний підхід в освіті передбачає виявлення аксіологічної, діяльнісної, особистісно-творчої складових культури через концепцію людини як суб'єкта культури.

Він базується на аналізі даних і результатах досліджень європейських дослідників: зміни в соціально-економічному контексті вимагають нових підходів до організації та надання іноземної мовної освіти; нове розуміння мети «вивчення мови» призводить до формування нових моделей їх навчання. При навчанні іноземною мовою фокус змінюється від знань до комунікативних здібностей, що забезпечує успішний результат.

Так, особливе значення для формування міжкультурної комунікації відіграє лінгвокраїнознавча підготовка майбутніх фахівців, що сприяє вирішенню складних завдань у вивченні стереотипів поведінки, форм мислення, систем ціннісних орієнтацій, специфіки національної культури, що в цілому є фактором успішної професійної діяльності. Методом ознайомлення студента із сучасною дійсністю країни мови, яку він вивчає називається лінгвокраїнознавство. Під час застосування даного методу у вивченні іноземної мови забезпечується розвиток і формування комунікативної компетенції в контексті міжкультурного спілкування.

В результаті у студента формуються уявлення про звичаї та традиції країни. Мовне країнознавче навчання сприяє швидшому та продуктивнішому налагоджуванню контактів.

Висновки. На основі проведеного аналізу, можемо констатувати, що для формування міжкультурної комунікації студентів на заняттях з іноземної мови, необхідно: аналізувати діяльність майбутнього фахівця з позицій міжетнічної, міжкультурної комунікації; визначити основні напрями модернізації змісту професійної освіти з метою наповнення новою інформацією, що сприяє формуванню особистісно-професійних якостей, що забезпечують успішний розвиток міжнаціонального полілогу (толерантність, повага до культурної спадщини інших країн тощо); використовувати інноваційні технології навчання; реалізувати принцип мультикультуралізму та діалогу культур у підготовці майбутніх фахівців на основі міжнародного досвіду в контексті розвитку міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Годованець Н.І. Короткий огляд інтерактивних методів навчання іноземної мови. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Вип. 3 (40). С. 60–62.
2. Науменко У.В. Інноваційні методи навчання англійської мови у вищій школі в умовах модернізації. Young Scientist. 2018. № 3.1 (55.1). С. 118–122.
3. Calafato, R. (2019). The non-native speaker teacher as proficient multilingual: A critical review of research from 2009–2018. *Lingua*, 227, 102700. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2019.06.001>
4. Bukach, V., & Golubova, G. (2019). Country Studies in teaching foreign languages at higher school. Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, 4(129), P. 26–32.

Марчук О.О.,

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

Бондарець І.Р.,

здобувач вищої освіти ступеня магістра
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА ІВАНА ФРАНКА

Дошкільний вік – це важливий етап розвитку особистості людини, коли формуються усталені моральні почуття і якості, засвоюються основні правила соціуму, накопичується певний соціальний досвід, який є важливим для навчання в школі та загалом подальшої соціологізації дитини як члена українського суспільства. У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності (ігровій; руховій; природничій; предметній; образотворчій, театральній, літературній; сенсорно-пізнавальній і математичній; мовленнєвій; соціокультурній та інших) [2]. Важливе значення для формування моральних норм мають засоби художнього слова.

Питання морального виховання досліджено в працях сучасних науковців (А. Булатова, А. Виноградова, Р. Жуковська, С. Козлова, Т. Куликова, В. Логінова, Т. Маркова, В. Нечаєва, С. Миколаєва, Л. Нісканен, Л. Пенъевська, Т. Поніманська, В. Фокіна). У педагогічній літературі пояснено, що «мораль – система поглядів, уявлень, норм, оцінок, які регулюють поведінку людей; форма суспільної свідомості» [4]. Вивчення